

SYMPOZJUM POPULARNONAUKOWE *NOWIDOLOGÓW PORTRET WŁASNY*

Z inicjatywy ks. Antoniego Dunajskiego 24-26 kwietnia 2008 r. w Tczewie odbyło się Sympozjum Popularnonaukowe *Nowidologów Portret Własny*. Sympozjum zostało zorganizowane przez Zespół Szkół Ekonomicznych im. ks. Janusza St. Pasierba w Tczewie oraz Instytut Badań nad Twórczością Cypriana Norwida KUL. Założeniem konferencji było przybliżenie Norwida młodzieży i wejście nauczycieli akademickich w środowisko szkolne. W celu zrealizowania popularyzatorskiej funkcji sympozjum jego uczestnicy zostali poproszeni o prezentację własnych dokonań w dziedzinie norwidologii (badawczych, edytorskich, interpretacyjnych, organizacyjnych, teatralnych, translatorskich itp.) z uwzględnieniem wydarzeń anegdotycznych, których zwykle nie włącza się do publikacji naukowych. Dowcipne i wygłoszone w publicystycznej formie autoprezentacje miały zaciekać młodzież światem nauki i badaniami nad twórczością Norwida oraz pokazać wspólnotę norwidologów, których połączyła jedna pasja badawcza (choć drogi do niej, jak się okazało, były bardzo różne).

Program Sympozjum został podzielony na trzy odrębne sekcje: „Świat myśli i języka Cypriana Norwida”, „Norwid jako promotor kultury słowa” oraz „Norwid jako poeta, artysta i sztukmistrz”. Sekcja pierwsza odbyła się 24 kwietnia w sali konferencyjnej parafii św. Józefa w Tczewie. Z polonistami szkół ponadgimnazjalnych oraz młodzieżą z ZSE swoimi doświadczeniami z twórczością Norwida podzielili się: prof. Jadwiga Puzynina (UW), prof. Mieczysław Ingot (Uniwersytet Wrocławski), prof. Edward Kasperski (UW), prof. Grażyna Halkiewicz-Sojak (UMK), prof. Regina Pawłowska (Uniwersytet Gdański), prof. Sławomir Rzepczyński (PAP), ks. Antoni Dunajski (Wyższe Seminarium Duchowne w Pelplinie) i Agata Brajerska-Mazur (KUL). Wszyscy prelegenci opowiadali o swoich osobistych przeżyciach związanych z odkrywaniem myśli Norwida, co nie tylko było szalenie ciekawe, ale także sprawiło, że sympozjum nabrało bardzo intymnego, czysto ludzkiego wymiaru.

Prof. Jadwiga Puzynina zainteresowała się Norwidem w 1979 r. w trakcie przygotowywania wystawy językoznawczej. Zaopatrzyła jej część w cytaty zaczerpnięte z pism autora *Vade-mecum*. Od tamtego czasu, jak to sama określiła, zaczęła się jej „przygoda z prawdą Norwida” i odkrywaniem języka jego wartości. Referentka podkreślała wagę takich pojęć norwidowskich i aspektów jego myśli, jak „prawda”, „całość”, „wielostronność ujęć rzeczywistości”, „ważność celu” i „wielowymiarowe pojmowanie słowa”. Szczególnie ważne w badaniach nad twórczością poety jest według niej uwzględnianie języka Norwida oraz kontekstów jego twórczości i XIX-wiecznej kultury. Z Norwidowych myśli poleca postulat aktywności.

Prof. Mieczysław Inglot wymieniał przeszkody w badaniach nad Norwidem, które istniały w latach powojennych i sprawiły, że poeta miał „fatalne papiery”. Fascynacja twórcą *Pro-methidiona* pojawiała się u profesora stopniowo dzięki zajęciom na studiach z prof. Kazimierzem Wyką (tekst po francusku przeczytany w latach sześćdziesiątych i rok 1983, który obfitował w wydarzenia norwidologiczne: polskie i zagraniczne konferencje naukowe, doktorat honoris causa dla Juliusza Wiktora Gomulickiego, którego promotorem był prelegent, pierwszy numer „Studia Norwidiana” oraz wydanie własnej książki o recepcji twórczości Norwida). Profesor Inglot, tak jak wcześniej prof. Jadwiga Puzynina, podkreślał wagę kontekstu w badaniach nad Norwidem. Norwidologów, tj. badaczy ograniczających się tylko do Norwida, przestrzegał przed niebezpieczeństwem ekskluzywności.

Prof. Edward Kasperski odkrył Norwida w trakcie pisania doktoratu o perswazyjnych funkcjach języka u prof. Wieczorkiewicza na Uniwersytecie Warszawskim. Badanie elementów propagandy i sztuki perswazyi wzbudziło w nim wątpliwości moralne i pytania o zasadność manipulowania drugim człowiekiem. Światło na jego rozterki rzucił wiersz *Idee reprezentacji*, w którym poeta jasno wypowiada myśl, że o wartości człowieka nie decyduje to, co osiąga w życiu; że postawa pragmatyczna, życie w kategorii celów i środków nie jest godne. Oświecenie spowodowane utworem Norwida sprawiło, że prof. Kasperski zmienił temat doktoratu i napisał pracę o świecie wartości Norwida. Prelegent podkreślał także myśl poety o niepodejmowaniu działania, usunięciu się wtedy, gdy walczy się o łatwy sukces. W badaniach norwidologicznych postulował krytyczne myślenie i umieszczanie twórcy na tle epoki.

Prof. Grażyna Halkiewicz-Sojak zafascynowała się Norwidem w połowie lat osiemdziesiątych. Przeżywanie własnej religijności, doświadczenia generacyjne oraz toruńska tradycja badań nad twórczością poety sprawiły, że sama zaczęła odkrywać go jako „przewodnika w krainie wielkich słów”. Duży wpływ na zainteresowanie się przez nią Norwidem mieli profesorowie Zofia Stefanowska i Stefan Sawicki. W badaniach norwidologicznych akcentowała wagę kontekstu, biografii i dziejów tekstu.

Dla prof. Reginy Pawłowskiej bardzo ważne były badania lingwistyczne w czytaniu utworu i gramatyka tekstu. Podkreślała wagę prac profesorów Marii Mayenowej i Czesława Zgorzelskiego. Następnie przeprowadziła analizę wielopiętrowej struktury semantycznej wiersza Norwida *Krzyż i dziecko*.

Prof. Sławomir Rzepczyński zetknął się z Norwidem poprzez płytę Czesława Niemena *Enigmatic*. W Pomorskiej Akademii Pedagogicznej trafił na seminarium magisterskie prof. Kazimierza Cysewskiego – twórcy słupskiej grupy norwidologicznej, który „zaraził” go Norwidem i po przeprowadzonym magisterium skontaktował z prof. Sawickim. Przerwane stanem wojennym i odnowione później seminarium doktoranckie u prof. Sawickiego zaowocowało m.in. przyjaźnią z ks. Antonim Dunajskim. Prelegent podkreślał fenomen sesji norwidowskich w Kazimierzu Dolnym, które, choć gromadzące uczonych o różnych poglądach, życiorysach i podejściu badawczym, łączą ich w życzliwą i wspierającą się rodzinę.

Bardzo ciekawa i okraszona anegdotami autoprezentacja ks. Dunajskiego objawiła wagę praktycznego wykorzystywania myśli Norwida w pracy z człowiekiem. Do podjęcia samej decyzji o pisaniu doktoratu norwidologicznego skłoniły go wydane wówczas przez J.W. Gomulickiego *Pisma wszystkie* Norwida. Profesorowie Janusz St. Pasierb, Irena Sławińska, Stefan Sawicki i Jadwiga Puzynina odegrali szczególną rolę w rozwijaniu pracy referenta

nad teologicznym badaniem pism poety. Książd Dunajski widzi szansę popularyzacji myśli Norwida w duszpasterstwie. Z powodzeniem ją wykorzystuje.

Dr Agata Brajerska-Mazur mówiła o przypadku, który sprawił, że podjęła się pisania doktoratu o przekładach utworów Norwida na seminarium doktoranckim u prof. Sawickiego, zawsze oferującego jej pomoc i wsparcie. Sama praca komparatystyczna oraz badawcze pochylenie się nad tekstami oryginałów i tłumaczeń uświadomiły jej ogromną wagę niezmiernie trudnej sztuki przekładu, która przekazuje wiele cennych myśli Norwida innym kulturom.

Sekcja druga miała miejsce 25 kwietnia w Auli ZSE w Tczewie. Po recytacji wierszy Norwida o „odpowiedzialności za słowo” przez uczniów szkoły, przygotowanych przez Elżbietę Sandecką, prof. Mieczysław Ingłot wygłosił prelekcję na temat *Literatura popularna w czasach Norwida i dziś*. Następnie uczestnicy zwiedzili imponującą wystawę publikacji książkowych z zakresu norwidologii, przygotowaną przez młodzież pod kierunkiem Janusza Kaznochy i Danuty Bergiel. Uwieńczeniem sekcji było osiem odrębnych „lekcji z Norwidem” przeprowadzonych przez norwidologów oraz uroczysta gala związana z pożegnaniem maturzystów. Prof. Rzepczyński skierował słowa zachęty do wybierających się na studia, ks. Dunajski przypomniał kilka przestróg Norwida „dla tych, którzy myślą, że dojrzałi”, prof. Ingłot rozbawił i zaciekaawił słuchaczy wykładem na temat literatury popularnej.

Trzecia sekcja rozpoczęła się 25 kwietnia po południu w sali konferencyjnej w internacie szkoły. Prof. Daniel Kalinowski (PAP) mówił o swoich próbach pokazania Norwida na scenie oraz o odkrywaniu poety „poprzez badaczy i związki z jego badaczami”; prof. Wiesław Rzońca (UW) zwierzył się z problemów, jakich dostarczała mu rekonstrukcja Norwidowej „całości”; dr Włodzimierz Toruń (KUL) opowiadał o pracy w Instytucie Badań nad Twórczością Cypriana Norwida; mgr Edyta Chlebowska (KUL) o wadze trwania przy tekście podczas analiz utworów Norwida oraz o swoich przygodach związanych z badaniem jego działalności plastycznej; dr Dariusz Pniewski (UMK) o podobnych doświadczeniach w tym zakresie; dr Adela Kuik-Kalinowska (PAP) o wszechstronności Norwida jako artysty i o odkrywaniu go poprzez podróże; dr Beata Wołoszyn (Akademia Świętokrzyska) o czytaniu Norwida na tle epoki; prof. Michał Kuziak (PAP) o swoich aktualnych badaniach nad hermeneutyką Norwida; dr Aneta Lewińska (Uniwersytet Gdański) o obecności i nieobecności Norwida w szkole; mgr Joanna Trzcionka (UKSW) o poznawaniu Norwida poprzez badania i fascynacje współpracujących z nią naukowców: Bernadetty Chachulskiej, Anny Kozłowskiej i Tomasza Korpysza.

Prof. Stefan Sawicki (KUL) w nadesłanym referacie uświadamiał wagę badań nad Norwidem dla polskiej kultury i opisywał swoje zainteresowanie nim jako twórcą jednostronnie ujmującym temat człowieczeństwa. Profesor opisywał również własną pracę organizacyjną i badawczą związaną z Norwidem: powstanie na KUL-u Zakładu Badań nad Twórczością Cypriana Norwida, założenie rocznika „Studia Norwidiana”, urządzenie konferencji norwidowskich w Kazimierzu Dolnym, prowadzenie seminarium doktoranckiego, na którym powstało wiele prac norwidologicznych, oraz żmudny trud redaktorski i edytorski przy wydawanych obecnie kolejnych tomach krytycznych *Dzieł Wszystkich* Norwida.

Wszystkie autoprezentacje, łącznie z opowiadającą o fenomenie seminarium doktorskiego u prof. Sawickiego, wygłoszoną przez dra Piotra Chlebowskiego (KUL) podczas wycieczki po Szwajcarii Kaszubskiej, dowiodły, jak ważne są autorytety i przewodnicy „w drodze do

Norwida”. Wykazały również, że choć dla większości prelegentów „przygoda z Norwidem” zaczęła się od przypadku, to wkrótce stała się ich drogą życiową. Można mieć nadzieję, że spotkanie z Norwidem zainspiruje niektórych uczniów biorących udział w konferencji w Tczewie. Byłoby to zasługą nie tyle norwidologów goszczonych przez ZSE, ile samej szkoły, która zorganizowała symposium norwidowskie już po raz drugi. Pierwszej konferencji patronowała ówczesna dyrektor Eleonora Lewandowska, drugiej obecny władarz ZSE – Jerzy Cisewski. Pomysłodawcą i koordynatorem obydwu był ks. Antoni Dunajski, którego entuzjazm i talent organizacyjny przyczyniły się do upowszechniania twórczości Norwida wśród młodzieży oraz zacieśnienia więzi między norwidologami z różnych ośrodków naukowych.

Agata Brajerska-Mazur

AGATA BRAJERSKA-MAZUR – dr, adiunkt w Katedrze Literatury Porównawczej KUL. Adres: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin, e-mail: abrajmaz@kul.lublin.pl

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI COLLOQUIA NORWIDIANA X: *TRUDNY NORWID* SESJA POŚWIĘCONA PROFESOROWI STEFANOWI SAWICKIEMU

W dniach 21-23 maja 2009 r. odbyły się w Kazimierzu Dolnym dziesiąte już Colloquia Norwidiana zorganizowane przez Instytut Badań nad Twórczością Cypriana Norwida KUL przy współdziałaniu Fundacji Norwidowskiej. Sesja opatrzona została tytułem „Trudny Norwid”, z jednej strony przywołano kategorię tradycyjnie towarzyszącą ocenie Norwidowskiego dzieła, wskazującą na jego skomplikowanie, pewną hermetyczność, z drugiej – bardzo ogólne zarysowanie problematyki pozwalało na ujęcia wielostronne i zróżnicowane, czego efektem była swoista polimatyczność sesji: od prób syntetycznego ujęcia trudności zawartej immanentnie w dorobku autora *Promethidiona*, przez odświeżenie sporu dotyczącego miejsca Norwida w historii polskiej literatury, analizę problemów stawianych przez konkretne utwory czy też refleksję na temat trudności metodologicznych, rodzących się przy badaniu tej twórczości, aż po zilustrowanie, co sam Norwid uważał za trudne, jak pojmował i oceniał tę kategorię.

Jubileuszowa sesja – dziesiąta, a więc mająca już 20-letnią tradycję, odbywająca się w coraz większym gronie badaczy (w pierwszej sesji brało udział 12 uczestników), została poświęcona osobie wielce zasłużonej dla norwidologii – prof. Stefanowi Sawickiemu. Sesję otworzyło wprowadzenie prof. Józefa Ferta, rektora KUL, który podkreślał rolę i miejsce prof. Sawickiego w tych odbywających się cyklicznie norwidowskich spotkaniach. Potem odbyła się mała uroczystość, podczas której dyrektor Wydawnictwa Naukowego KUL, Józef Kostek, wręczył Profesorowi księgę pamiątkową zatytułowaną *Strona Norwida*. Mowę lauda-